แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านในเขตห้วยจระเข้มาก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

The tendency of household accounting making in order to solve the poverty problem of the villagers in the area of Huay Jorake Mark reservoir, Amphru Muang, Buriram Province

เอมอร แสวงวโรตม์*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน และแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านในเขตพื้นที่ห้วยจระเข้มาก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยนั้น ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากพ่อบ้านหรือแม่บ้านหมู่บ้านละ 60 คน รวมจำนวนทั้งหมด 180 คน ตามเกณฑ์การประเมินที่ได้กำหนดไว้ สถิติที่ใช้ในงานวิจัยนี้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านมีวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่เข้าเกณฑ์จริงโดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับ น้อย โดยมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจัดอยู่ในระดับ มาก แต่มีทัศนคติด้านบวกต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ในทุกรายข้อ ส่วนทัศนคติด้านลบ คือเห็นว่ามีภาระเพิ่มขึ้นในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะสมุด ปากกาเพราะจะต้องใช้เพื่อการจดบัญชีเป็นประจำ ส่วนแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนที่เป็นไปได้มากที่สุดคือ จัดอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยเพิ่มกิจกรรมต่างๆ เน้นให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยมีหน่วยงานรัฐเป็นผู้ดำเนินการจัดอบรม มีการส่งเสริมให้รางวัลต่อผู้มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นประจำและควรมีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยเฉพาะเกษตรทฤษฎีใหม่ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

คำสำคัญ : บัญชีครัวเรือน ปัญหาความยากจน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the household accounting making, the problem and obstacle of household accounting making, the attitude of household accounting making in order to solve the poverty problem of the villagers in the area of Huay Jorake Mark reservoir, Amphur Muang, Buriram Province. The examples of this research was the 60 persons per each villager from the head of the household or the housewife, which total examples were the 180 persons getting by purposive sampling according to the settled standard. The statistics used in this research were the percentage, mean and standard deviation. The result were found that the villager had the pattern of household accounting making according to the academic rule in less level, the problem and

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

obstacle of household accounting making in more level, but they had the positive attitude of household accounting making in one hundred percent and had the negative attitude about these as the added expenditure task of household accounting making such as the expenditure of book and pen for making the household accounting making. The feasible tendency of household accounting making for solving the poverty problem was the training of household accounting making by the public sector; adding the various activities as the explaining of advantage from the household accounting making, the giving of the reward to the person, who make regularly the household accounting, as well as the knowledge adding of sufficiency economic philosophy especially the three essays concerned two conditions.

Keywords : household accounting ; poverty problem

บทนำ

เกษตรกรสามารถรู้การไหลเวียนเข้าออกของกระแสเงินสดของแต่ละวันได้ โดยการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพราะบัญชีครัวเรือนจะทำให้สามารถทราบถึง รายรับและรายจ่าย รวมทั้งทรัพย์สินอื่น ๆ อีกทั้งอาจมีความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจภายในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะทำให้ทราบว่า ภายในครอบครัวมีรายจ่ายอะไรบ้างที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครัวเรือนและควรจะลด ละ เลิกรายจ่ายใดบ้าง ในทำนองเดียวกันเกษตรกรก็จะวิเคราะห์ได้เองโดยอัตโนมัติว่า ตนเองมีรายได้มาจากส่วนใด ควรเพิ่มรายได้ทางไหน เพราะการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีศักยภาพเพียงพอที่จะโน้มน้าวให้เกษตรกรที่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย โดยการนำเงินส่วนที่เหลือมาเก็บออมไว้ นอกจากนี้ในการดำเนินชีวิตปกติของเกษตรกรต่างก็มีค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่ต้องส่งเงินให้ลูกที่เรียนหนังสือ หรือได้รับเงินจากลูกที่ไปทำงานที่อื่นส่งกลับมาให้ และบางครั้งก็มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า สิ่งต่างๆ เหล่านี้หากมีการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรโดยช่วยเหลือแนะนำเกษตรกรและประชาชนในชนบทตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อให้เกษตรกรได้รู้จักตนเองแล้ว จะมีการขจัดความยากจนด้วยการสร้างกรอบแนวคิดใหม่ (Paradigm Shift) และเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศซึ่งจะนำความรุ่งเรืองมั่นคงมาสู่ชาติในยุคต่อไป

ปัจจุบันการนำบัญชีครัวเรือนมาใช้ในการแก้ปัญหาในประเทศไทยนั้น มีให้เห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยมีการนำมาใช้ในหลายพื้นที่ ในจังหวัดบุรีรัมย์นั้น ได้มีการส่งเสริมให้มีจัดทำบัญชีครัวเรือนในทุกอำเภอ และการส่งเสริมดังกล่าวนั้นส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หากเป็นธนาคารก็จะได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดบุรีรัมย์นั้นประกอบไปด้วย 23 อำเภอ แต่อำเภอที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษานั้นได้แก่ อำเภอเมือง และมุ่งเป้าไปยังหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ที่บริเวณห้วยจระเข้มาก สาเหตุที่เลือกพื้นที่นี้ เพราะ 1) เป็นพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ค่อนข้างน้อย 2) เป็นพื้นที่ที่มีการรณรงค์การใช้บัญชีครัวเรือนจากหน่วยงานนของรัฐ และ 3) เป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้บัญชีครัวเรือนแบบไม่ต่อเนื่อง ซึ่งในบริเวณห้วยจระเข้มากนั้นมีหมู่บ้านที่อาศัยน้ำในแม่น้ำในการใช้สอยอยู่ทั้งหมด 44 หมู่บ้าน แต่ในการศึกษานี้ผู้วิจัยใช้พื้นที่การศึกษาเพียง 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านผึ้งต้น หมู่บ้านหนองมะเขือ หมู่บ้านหัวลิง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำร่องการศึกษาค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจนโดยใช้บัญชีครัวเรือนเป็นแนวคิดนำ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึง วิธีการจัดทำ ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน และแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านในเขตพื้นที่ห้วยจระเข้มาก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งนี้เพื่อใช้แนวทางในการทำบัญชีที่ต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในเขตพื้นที่ห้วยจระเข้มาก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

2. เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนในเขตพื้นที่ห้วยจระเข้มาก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ของชาวบ้านในเขตพื้นที่ห้วยจระเข้มาก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้นี้ ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ด้านการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน รวมทั้งแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องในการวิจัย จากนั้นทำการกำหนดกรอบเพื่อสร้างเครื่องมือ และปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัยโดยกำหนดขอบข่ายของเครื่องมือในการวิจัย แล้วสร้างแบบสอบถามและปรับปรุงแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และให้ครอบคลุมขอบเขตการวิจัย นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้ ในเขตพื้นที่อื่น จำนวน 30 ชุด และทดสอบหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยใช้ดัชนีความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งได้ค่าระดับอยู่ที่ 0.97 และนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูล

ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำประเด็นของวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาจัดอันดับความสำคัญ จากนั้นนำประเด็นปัญหาที่จัดอันดับแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอคำเสนอแนะและวิธีการแก้ไขโดยการสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านผึ้งต้น หนองมะเขือ และบ้านหัวลิง และได้แนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านผึ้งต้น หนองมะเขือ และบ้านหัวลิง

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทั้งหมดจากประชากรซึ่งได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยใน 3 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นพ่อบ้านหรือแม่บ้าน คนใดคนหนึ่งของครอบครัว ครอบครัวละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 1,636 คน ผู้วิจัยทำการสุ่มประชากรโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์การประเมินคือ 1. เฉพาะผู้ที่เคยอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน หรือ 2. ผู้ที่จัดทำหรือเคยจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยทำการสุ่มได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดหมู่บ้านละ 60 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 180 คน

ช่วงที่ 2 ศึกษาแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านผึ้งต้น หนองมะเขือ และบ้านหัวลิง โดยการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มย่อยที่กำหนด ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนชุมชน ตัวแทนภาครัฐ นักวิชาการ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 2 ตอน ดังนี้

(1) ศึกษาวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยเครื่องมือสำหรับการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน

(2) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตอนที่ 4 ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน ตอนที่ 5 แนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ช่วงที่ 3 ศึกษาแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านผึ้งต้น หนองมะเขือ และบ้านหัวลิง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีบันทึกการสนทนากลุ่ม ซึ่งแบบสอบสัมภาษณ์มีหัวข้อเรื่องคือ แนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้จัดทำเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ แนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ถึงผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน เพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่เพื่อดำเนินการวิจัย

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยสงนักศึกษาพร้อมทั้งผู้วิจัยเก็บจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ได้จำนวนทั้งหมด 180 ฉบับ

ช่วงที่ 2 ศึกษาแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านผึ้งต้น หนองมะเขือ และบ้านหัวลิง

1. ทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเรียนเชิญตัวแทนชุมชน ตัวแทนภาครัฐ นักวิชาการ จำนวน 15 คน เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านผึ้งต้น หนองมะเขือ และบ้านหัวลิง

2. จัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน

3. ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนาและจดบันทึกการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ แนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยมีวิธีการศึกษา คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ แนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน และสังเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม โดยหากเป็นการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการให้คะแนน น้ำหนักสมมติของตัวเลือกที่เป็นคำตอบในแต่ละข้อ ดังนี้

ระดับ	5	หมายถึง	มากที่สุด
ระดับ	4	หมายถึง	มาก
ระดับ	3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ	2	หมายถึง	น้อย
ระดับ	1	หมายถึง	น้อยที่สุด

2. ประมวลผลข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาระดับการตอบของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านและทุกกิจกรรมนั้นใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ เป็นเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545)

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.00 หมายถึง ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4. ประมวลผลข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าสถิติตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

5. ทำการการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนและแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยสรุปรายละเอียดเป็นตาราง

ช่วงที่ 2 ศึกษาแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านผึ้งต้น หนองมะเขือ และบ้านหัวลิง

1. ผู้วิจัยเข้าร่วมกระบวนการสนทนากลุ่ม และพิจารณาประเด็นปัญหาตามแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านผึ้งต้น หนองมะเขือ และบ้านหัวลิง

2. สรุปผลการสนทนากลุ่มแต่ละประเด็นปัญหา

3. บันทึกการสนทนากลุ่ม

4. ได้แนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านผึ้งต้น หนองมะเขือ และบ้านหัวลิง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถาม หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามใช้ Reliability และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการที่ได้กำหนดไว้ โดยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ มีรายละเอียดดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในเขตพื้นที่ห้วยจระเข้ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบ ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี มีอาชีพด้านการเกษตร สมาชิกในครอบครัวส่วนมากมีจำนวน 4 คน ส่วนใหญ่สมรสแล้วและสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ด้านรายรับและรายจ่าย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท มีหนี้สินอยู่ในระดับ มากที่สุด ด้านการอบรมเกี่ยวกับบัญชีครัวเรือน ผู้ที่เคยเข้าอบรมบัญชีครัวเรือนเพียง 1 ครั้ง ด้านข้อคำถามต่างๆ ผลประเมินตนเองมีดังนี้ คำถามที่ว่า วิชาบัญชี ประชาชนทั่วไปควรศึกษาหรือไม่ ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ประชาชนทั่วไปควรจะทำการศึกษาบัญชี เพราะสามารถนำมาประยุกต์กับงานด้านครัวเรือน และควรเกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชี คำถามที่ว่า ประโยชน์ของการเรียนรู้ด้านบัญชี ส่วนใหญ่เห็นว่า วิชาบัญชีมีประโยชน์มากต่อการจดบันทึกค่าใช้จ่าย คำถามที่ว่า เข้าใจความหมายของบัญชีครัวเรือน เป็นอย่างไร ส่วนใหญ่เข้าใจว่า บัญชีครัวเรือนคือ การจดบันทึกรายรับรายจ่ายภายในครัวเรือนในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และสรุปเป็นปี คำถามที่ว่า เข้าใจความหมายของคำว่า รายรับหรือรายได้ เพียงใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า รายรับและรายได้จัดอยู่ในระดับ มาก คำถามที่ว่า เข้าใจ ความหมายของคำว่า รายจ่าย มากน้อยเพียงใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความเข้าใจในความหมายของคำว่า รายจ่าย จัดอยู่ในระดับปานกลาง คำถามที่ว่า เข้าใจขั้นตอนและรายละเอียดในการจัดทำบัญชีครัวเพียงใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความเข้าใจจัดอยู่ในระดับ ปานกลาง คำถามที่ว่า คิดว่า มีความสามารถในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนได้โดยไม่ต้องมีผู้แนะนำ อยู่ในระดับใด ส่วนใหญ่ ประเมินตนเองว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ น้อย คำถามที่ว่า คิดว่ามีวิธีการในการรวบรวมรายรับหรือรายได้ที่ได้มาในแต่ละวันในระดับใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ น้อย คำถามที่ว่า ท่านคิดว่ามีวิธีการเรียนรู้วิธีรวบรวมค่าใช้จ่ายในแต่ละวันได้ในระดับใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ ปานกลาง คำถามที่ว่า ท่านคิดว่า มีความสามารถในการเรียนรู้วิธีการคำนวณหาต้นทุนและผลตอบแทนของการทำธุรกิจได้ในระดับใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ น้อยที่สุด คำถามที่ว่า ท่านคิดว่า มีความสามารถในการวางแผนชำระหนี้ให้ทันตามกำหนด ได้ในระดับใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ มาก คำถามที่ว่า ท่านคิดว่า มีความสามารถในการทำให้ตนเองรู้จักประหยัดและมีการออมได้ในระดับใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ น้อยที่สุด คำถามที่ว่า ท่านคิดว่า มีความรู้ความสามารถในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ได้ในระดับใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ น้อย วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในเขตพื้นที่ห้วยจรเข้ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

1. วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนในปัจจุบันของชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน

โดยภาพรวมแล้ว ตามการประเมินตนเองของชาวบ้านในปัจจุบัน พบว่า มีวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน อยู่ในระดับน้อย (2.34) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายด้านก็ พบว่า วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้านนั้น ที่จัดอยู่ในระดับ มาก คือ เรื่อง บัญชีครัวเรือนที่ใช้จดบันทึกมีรายละเอียดคือ วันเดือนปี รายละเอียด รายรับประกอบด้วยจากอาชีพและรายรับอื่น และรายรับรวม (4.26) รองลงมาคือ มีการจดบันทึกลงในสมุดเป็นเล่ม (4.19) ที่จัดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการตีตารางรายละเอียดคือวันเดือนปี

การจดบันทึก รายรับ รายจ่าย และยอดเงินคงเหลือ (3.41) รองลงมาคือ มีการลงรายการค่าใช้จ่ายในครัวเรือน คือ ค่าอาหาร ของใช้ น้ำ-ไฟ น้ำมันรถ ค่าโทรศัพท์ ให้ลูก เงินฝาก อื่นๆ (3.40) มีการจัดทำเป็นแบบตีตารางการทำบัญชีครัวเรือน (2.92) มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นเดือน (2.53) และ มีการจดบันทึกลงในกระดาษที่ไม่มีรูปแบบ (2.53) ที่จัดอยู่ในระดับ น้อย ได้แก่ มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นสัปดาห์และสรุปเป็นเดือนแบบฉบับของตนเอง (2.33) รองลงมาคือ มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นวันแล้วสรุปเป็นสัปดาห์และเดือนแบบฉบับของตนเอง (2.26) มีการใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย (2.14) มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรมาใช้เพื่อลดค่าใช้จ่ายลง (1.94) และมีการลงรายการค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพคือค่าใช้จ่ายประกอบอาชีพ ทรัพย์สินถาวร (1.67) ที่จัดอยู่ในระดับ น้อยที่สุด ได้แก่ มีการนำจุดบกพร่องไปเพื่อการแก้ปัญหา (1.40) รองลงมาคือ มีการสรุปบัญชีทุกสิ้นเดือน (1.28) มีการลดรายจ่ายลงในเดือนต่อมาหากเห็นว่าใช้จ่ายมากเกินไป (1.27) การลงรายการรายจ่ายประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (1.14) และ มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ (1.07)

2. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดบัญชีครัวเรือน

โดยภาพรวมแล้ว ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจัดอยู่ในระดับ มาก (3.80) แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละรายด้าน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ที่จัดอยู่ในระดับ มากที่สุด คือ ขาดการให้ความช่วยเหลือแนะนำจากผู้มีความรู้ (4.73) รองลงมาคือ ขาดการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อเนื่องสม่ำเสมอ (4.67) และ มีภาระจะต้องซื้อสมุดเพื่อการจดบันทึก (4.52) ที่จัดอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ขาดความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน (4.46) ขาดแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน (4.40) จดจำรายละเอียดรายรับรายจ่ายในแต่ละวันไม่ได้ (4.05) และไม่อยากมีการจดบันทึกทุกวันเพราะจะทำให้มีงานเพิ่ม (3.85) ที่จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง ได้แก่ ไม่เคยจัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อน (2.93) สายตาพร่ามัวมองไม่ค่อยเห็น (2.88) และอ่านหนังสือไม่ออก จดบันทึกไม่ได้ (1.52)

3. ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ด้านบวก ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในทุกรายด้าน โดยเห็นว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์ต่อการลดค่าใช้จ่าย อยากให้ครัวเรือนทุกครัวเรือนมีการจดบัญชีครัวเรือน ควรมีการส่งเสริมเพื่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน การจัดทำบัญชีครัวเรือนสร้างนิสัยที่ดีต่อการออม และการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ส่วนด้านลบ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยร้อยเปอร์เซ็นต์เต็มกับเรื่อง มีภาระเพิ่มขึ้นในการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะสมุด ปากกา เพราะจะต้องใช้เพื่อการจดบัญชีเป็นประจำ และ เรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือนไม่มีประโยชน์ต่อการออม ส่วนเรื่อง การจัดทำบัญชีครัวต้องเข้าอบรมตลอด เห็นด้วยร้อยละ 66.7 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 33.3 และเรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือนอาจช่วยส่งเสริมในการลดรายจ่าย แต่ในขณะเดียวกันรายจ่ายก็มีเพิ่มขึ้นทุกครั้ง เห็นด้วยร้อยละ 53.3 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 46.7

แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านในเขตพื้นที่ห้วยจระเข้ อำเภอเมือง บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบนั้น ปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาความยากจน โดยในทุกรายข้อโดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับ มากที่สุด (4.85) และเมื่อพิจารณาในแต่ละรายด้านพบว่า แนวทางที่เป็นไปได้ซึ่งจัดอยู่ในระดับ มากที่สุด ได้แก่ เกษตรกรมีความจำเป็นต้องทำบัญชีครัวเรือน และ หากมีการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ จะทำให้การทำบัญชีครัวเรือนเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น และ หากได้รับการอบรมทำให้เข้าใจการทำบัญชีครัวเรือนและนำไปปฏิบัติได้ และ ควรมีการส่งเสริมให้รางวัลต่อผู้มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นประจำ และ ควรมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และ ควรมีการจัดอบรมเรื่อง การใช้จ่ายต่อสิ่งของที่จำเป็นและการใช้จ่ายต่อสิ่งของที่ฟุ่มเฟือย และ ควรมีการจัดอบรมเรื่อง โทษของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งแนวทางทั้งหมดนี้มีค่าระดับที่เท่ากัน (5.00) รองลงมาคือเรื่อง การได้รับคำ

แนะนำสม่ำเสมอทำให้อยากทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้น (4.87) ที่จัดอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ การจัดทำบัญชีทำให้มีเงินออมมากขึ้น (3.93)

อภิปรายผล

จากผลของการวิจัย ผู้วิจัยขอนำประเด็นข้อค้นพบต่างๆ มาอภิปรายผลเพื่อที่จะสามารถนำไปช่วยในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยประเด็นที่พบในการดำเนินการวิจัยคือ

1. การประเมินความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ทุกท่านเห็นเป็นอันเดียวกันทั้งหมดว่าประชาชนทั่วไปควรจะทำการศึกษาเรื่องการจัดทำบัญชีเพราะสามารถนำมาประยุกต์กับงานด้านครัวเรือนได้เป็นอย่างดี ซึ่งวิชาบัญชีนั้นมีประโยชน์มากต่อการจดบันทึกค่าใช้จ่าย อีกทั้งทุกท่านยังเข้าใจอีกว่า บัญชีครัวเรือน คือ การจดบันทึกรายรับรายจ่ายภายในครัวเรือนในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน และสรุปเป็นปี รวมทั้งยังมีการประเมินตนเองด้วยว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า รายรับและรายได้จัดอยู่ในระดับมาก แต่กลับประเมินตนเองว่า มีความเข้าใจในความหมายของคำว่า รายจ่าย การจัดทำบัญชีครัวเรือน การจดบันทึกบัญชีครัวเรือน การรวบรวมรายรับหรือรายได้ที่ได้มาในแต่ละวัน และการรวบรวมรายจ่ายในแต่ละวันจัดอยู่ในระดับปานกลางและยังเห็นอีกว่า มีความสามารถในการเรียนรู้วิธีการคำนวณหาต้นทุนและผลตอบแทนของการทำธุรกิจได้ในระดับใด อยู่ในระดับ น้อยที่สุด ดังนั้น จากที่ทุกท่านเห็นว่าวิชาบัญชีและการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตแต่กลับประเมินตนเองว่า มีการดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับบัญชีครัวเรือนอยู่จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง ถึง น้อย สาเหตุอาจเป็นเพราะการอบรมความรู้ที่ชาวบ้านได้รับนั้นค่อนข้างจะเป็นทฤษฎี หรือ อาจได้รับแบบไม่เต็มที่ เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติจึงทำให้มีประสิทธิภาพน้อย หรือบางคนอาจจะไม่ได้ดำเนินการเลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินชีวิตตามปกติของชาวบ้านมักจะไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับการจดบันทึกข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล หรือแม้กระทั่งการนำข้อบกพร่องต่างๆ มาทำการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาด ซึ่งอาจจะไม่มีกระบวนการในการวิเคราะห์เปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ เหตุนี้เองจึงทำให้ชาวบ้านหลายคนได้รับการอบรมบัญชีครัวเรือนในครั้งแรกหลังจากนั้นเมื่อกลับมาถึงบ้านก็วางแผนในการจดบันทึกได้ไม่กี่วันก็ต้องหยุดการจดบันทึกและเข้าสู่โหมดของการใช้จ่ายตามเดิมที่เคยปฏิบัติมา กล่าวคือ การใช้ชีวิตโดยไม่มีการจดบันทึกข้อมูล เมื่อมีรายได้ก็จ่ายไปซึ่งไม่มีข้อมูลใดๆ ในการเปรียบเทียบว่า ได้มาเท่าไหร่ และจ่ายไปเท่าไหร่

และเมื่อสอบถามว่า มีความสามารถในการวางแผนชำระหนี้ให้ทันตามกำหนด ได้ในระดับใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ มาก แต่เมื่อสอบถามอีกว่า มีความสามารถในการทำให้ตนเองรู้จักประหยัดและมีการออมได้ในระดับใด ส่วนใหญ่ประเมินตนเองว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ น้อยที่สุด และคำถามสุดท้ายที่ผู้วิจัยต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เน้นก็คือเรื่องความรู้ที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายหลังจากที่ได้รับการอบรมมาแล้วนั้นเป็นอย่างไร ปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ก็ยืนยันในข้อมูลความรู้ที่ตนเองมีอยู่คือ ระบุว่า มีความสามารถจัดอยู่ในระดับ น้อย ซึ่งจะสังเกตุได้จากคำถามแรกที่สอบถามก็คือ มีความสามารถในการจัดการหนี้อยู่ในระดับใด ปรากฏว่า ชาวบ้านประเมินตนเองว่ามีความสามารถที่จะแก้ปัญหาหนี้สินได้จัดอยู่ในระดับ มาก แต่กลับให้ข้อมูลว่าตนเองมีความสามารถจะประหยัดและออมน้อยที่สุด ซึ่งจุดนี้เองที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ชาวบ้านมีหนี้เพิ่มมากยิ่งขึ้น สาเหตุหนึ่งที่หนี้สินเพิ่มมากขึ้นเพราะการไม่รู้จักประหยัดและเก็บออม เมื่อไม่มีรู้จักประหยัดและเก็บออมจะนำไปสู่ความต้องการสูงในการใช้จ่ายและทำให้มีความรู้สึกว่าต้องการอยากที่จะกู้ยืมเงินมาเพื่อการบริโภคเพิ่มสูงขึ้น เพราะเดิมทีนั้น ชาวบ้านได้ระบุว่า ตนเองมีหนี้สินมากที่สุด แต่กลับตอบว่า มีความสามารถจัดการหนี้สินได้และตอบแย้งอีกว่า ไม่มีความสามารถในการประหยัดและเก็บออม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ชาวบ้านอาจมีความรู้สึกว่าตนเองสามารถจัดการหนี้สินได้ แต่มีหนี้เพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ชาวบ้านมีการยืมจากแหล่งกู้ยืมแห่งหนึ่งไปชำระหนี้ให้แก่แหล่งกู้ยืมอีกแห่งหนึ่ง วิธีการชำระหนี้ดังกล่าวอาจแก้ปัญหาได้ในระยะสั้น แต่ระยะยาวจะทำให้เกิดปัญหาตามมาอีกมาก เช่น มีหนี้สินเพิ่มขึ้น มีแรงกดดันจากเจ้าหนี้หลายคน ปัญหาการทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

และเมื่อไม่มีการจดบันทึกรายรับรายจ่ายนั้นก็แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีความรู้น้อยในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับ ภัทรา เรืองสินภิญญา (2552 : บทคัดย่อ) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการบันทึกบัญชีรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคล ของนักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี" ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึกบัญชีรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคลและไม่มีแนวโน้มที่จะทาการบันทึกบัญชีในอนาคต แม้ว่าจะมีทัศนคติที่ดีมากต่อการบันทึกบัญชีก็ตาม และส่วนใหญ่มีความต้องการเรียนรู้ในหัวข้อการบันทึกบัญชีรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคล ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบันทึกบัญชีที่สาคัญปัจจัยหนึ่งได้แก่ ระดับความรู้ด้านการบัญชี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความรู้ด้านการบัญชีน้อยจึงเป็นผลให้ไม่มีการบันทึกบัญชี ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านมีความรู้น้อยจึงมองไม่เห็นภาพของประโยชน์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

2. วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในเขตพื้นที่ห้วยจระเข้มาก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนในปัจจุบันของชาวบ้านทั้ง 3 หมู่บ้าน

ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชาวบ้านนั้น ตามการประเมินตนเองของชาวบ้านโดยภาพรวมแล้วพบว่า มีวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน อยู่ในระดับ น้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดทำบัญชีครัวเรือน หรือ ยังไม่เห็นประโยชน์โดยตรงต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน ภาพที่ออกมาจึงชัดเจนว่าชาวบ้านมีวิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือน น้อย เพราะหากมีความเข้าใจและเห็นประโยชน์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะมีการทำที่ต่อเนื่อง เช่น บริษัท ห้างร้าน ต่างๆ มีการจัดทำบัญชีไปตามปกติ เพราะเห็นประโยชน์ของการรายรับและรายจ่ายในแต่ละวัน แล้วมีการสรุปเป็นเดือน ทั้งนี้ วัฒนา ศิวะเกื้อและคณะ (2547) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชีไว้ว่า การบัญชีที่ทำขึ้นเพื่อให้ได้รายงานทางการเงินนั้นถือเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ผู้ใช้รายงานทางการเงินใช้หาข้อมูลที่ตนต้องการทราบ กลุ่มผู้ใช้รายงานทางการเงิน 1) ผู้ลงทุนและผู้บริหาร ผู้ลงทุนที่เป็นผู้ถือหุ้นต้องการใช้ข้อมูลที่จะช่วยประเมินความสามารถของกิจการในการจ่ายเงินปันผล ผู้เป็นเจ้าของทุนต้องการทราบถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนจากการลงทุน รวมทั้งพิจารณาตัดสินใจ ซื้อ-ขาย หรือถือเงินลงทุนต่อผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ การวางแผน การติดตามผล และการควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงาน รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานของกิจการ 2) สถาบันการเงินผู้ให้สินเชื่อแก่ธุรกิจหรือผู้จำหน่ายสินค้าหรือบริการแก่ธุรกิจ ก่อนพิจารณาให้สินเชื่อแก่ธุรกิจการค้า จะทำการประเมินความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจและสภาพความเสี่ยงที่มีอยู่ กรณีให้สินเชื่อแล้วจะช่วยในการพิจารณาว่าเงินให้กู้ยืมและดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจะได้รับเมื่อครบกำหนดหรือไม่ 3) หน่วยราชการของรัฐบาล ต้องการข้อมูลเพื่อจุดประสงค์ในการจัดเก็บภาษี การออกกฎและระเบียบที่เกี่ยวข้องในเรื่องการเสียภาษี การควบคุมจัดให้มีรายงานการเงินให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และข้อมูลทางการเงินของธุรกิจนั้นรัฐบาลสามารถนำมาวิเคราะห์แนวโน้มความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของทั้งประเทศ 4) พนักงานขององค์การธุรกิจต้องการข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงและความสามารถในการทำกำไรของกิจการที่ตนทำงานอยู่ นอกจากนี้ยังต้องการข้อมูลที่จะช่วยให้สามารถประเมินความสามารถของกิจการในการจ่ายค่าตอบแทน นำเหน็จบำนาญ หรือโอกาสในการจ้างงาน ดังนั้น หากมองถึงประโยชน์ส่วนนี้ก็จะพบว่า บัญชีครัวเรือนมีประโยชน์ในการมองเห็นถึงภาพรายรับรายจ่ายของชาวบ้านในแต่ละวัน แต่ละเดือน ซึ่งสามารถนำไปสู่การวางแผนค่าใช้จ่าย หรือ การวางแผนเพื่อที่จะลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดบัญชีครัวเรือน

โดยภาพรวมแล้ว ปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจัดอยู่ในระดับ มาก แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละรายด้านพบว่า ที่จัดอยู่ในระดับ มากที่สุด คือ ขาดการให้ความช่วยเหลือแนะนำจากผู้มีความรู้ รองลงมาคือ ขาดการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อเนื่องสม่ำเสมอ และ มีภาระจะต้องซื้อสมุดเพื่อการจดบันทึก ที่จัดอยู่ในระดับ มาก ได้แก่ ขาดความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน ขาดแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน จดจำรายละเอียดรายรับรายจ่ายในแต่ละวันไม่ได้ และไม่อยากมีการจดบันทึกทุกวันเพราะจะทำให้มีงานเพิ่ม และที่จัดอยู่ในระดับ ปานกลาง

ได้แก่ ไม่เคยจัดทำบัญชีครัวเรือนมาก่อน สายตาพร่ามัว มองไม่ค่อยเห็น และอ่านหนังสือไม่ออก จดบันทึกไม่ได้ ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า โดยภาพรวมทั้งหมดชาวบ้านมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับมาก และที่เป็นปัญหามากที่สุดคือเรื่อง ขาดการให้ความช่วยเหลือแนะนำจากผู้มีความรู้ รวมทั้งขาดการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนต่อเนื่องสม่ำเสมอ และ มีภาระจะต้องซื้อสมุดเพื่อการจดบันทึก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาหนักของการจัดทำบัญชีครัวเรือนในมุมมองของชาวบ้าน โดยเมื่อพิจารณาในเรื่องแรก คือ ขาดการให้ความช่วยเหลือแนะนำจากผู้มีความรู้ ซึ่งสิ่งนี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นประเด็นสำคัญ เพราะผู้มีความรู้สามารถที่จะแนะนำถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน และสามารถเปรียบเทียบกับการดำเนินงานต่างๆ ของบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จด้านธุรกิจ โดยบริษัทหรือห้างร้านเหล่านั้นมีการบริหารจัดเงินที่มีประสิทธิภาพอย่างไร ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้อย่างไร และสามารถอธิบายได้ว่าเพราะมีการจัดทำบัญชีที่มีประสิทธิภาพ และมีการจัดทำบัญชีอย่างต่อเนื่องจึงทำให้การดำเนินของบริษัทมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง ดังนั้น การขาดผู้ที่มีความรู้คอยอบรมและให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับ ชนิตา โชติเสถียรกุล (2551 : บทคัดย่อ) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้ปกครองนักศึกษาสาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ เชียงใหม่” พบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์สูงสุดในด้านที่ทำให้ ลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นและมีเงินออมเพิ่มขึ้น และวาริพิณ มงคลสมัย (2551 : บทคัดย่อ) ซึ่งทำวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ทางการบัญชีเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในการผลิต ผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้งสีทองของกลุ่มเกษตรกรบ้านเหมืองกวัก ต.มะเขือแจ้ อ.เมือง จ.ลำพูน” พบว่า ผลการบันทึกบัญชีทำให้ชุมชนสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และเป็นกำลังใจในการหารายได้เข้าสู่ครอบครัวมากขึ้น

3. ทัศนคติที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ด้านบวก ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในทุกรายด้าน โดยเห็นว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์ต่อการลดค่าใช้จ่าย อยากให้ครัวเรือนทุกครัวเรือนมีการจดบัญชีครัวเรือน ควรมีการส่งเสริมเพื่อการจัดทำบัญชีครัวเรือน การจัดทำบัญชีครัวเรือนสร้างนิสัยที่ดีต่อการออม และการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งในทัศนคติเหล่านี้ถือเป็นเรื่องที่ดีที่ชาวบ้านเห็นว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์ และเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งในทุกเรื่อง สิ่งที่เห็นด้วยเหล่านี้ทำให้มองเห็นว่า ชาวบ้านมีทัศนคติที่สนองตอบต่อการจัดอบรมและการทำบัญชีครัวเรือน หากมีการจัดกิจกรรมเหล่านี้ขึ้นมาและสามารถสะท้อนให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักและมองเห็นวัตถุประสงค์แห่งประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือนก็จะช่วยให้เกิดประโยชน์ในการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถที่จะทำให้ชาวบ้านมีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ส่วนการมองในแง่ลบของชาวบ้านนั้น ชาวบ้านมักไปติดอยู่กับการมีภาระหน้าที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นและการมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่ม ทั้งนี้เพราะการจัดทำบัญชีครัวเรือน แน่นอนสิ่งหนึ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยนั้นคือการจดบันทึกในแต่ละวัน งานต่าง ๆ เหล่านี้หากผู้ไม่เห็นประโยชน์จริง ๆ จะไม่สามารถทำอย่างต่อเนื่องได้ ดังนั้น การชี้ให้ชาวบ้านได้มองเห็นภาพแห่งประโยชน์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความสำคัญเป็นอย่างมากอันจะนำไปสู่การทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง

4. แนวทางการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านในเขตพื้นที่ห้วยจระเข้ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

สิ่งที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการใช้บัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านนั้น ได้แก่

1. การจัดอบรม การจัดทำบัญชีครัวเรือน เน้นสิ่งเหล่านี้ วิธีการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบง่าย ประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน การใช้จ่ายต่อสิ่งของที่จำเป็นและการใช้จ่ายต่อสิ่งของที่ฟุ่มเฟือย โทษของการไม่จัดทำบัญชีครัวเรือน รวมทั้งการทำอย่างสม่ำเสมอจะเกิดประโยชน์อย่างไร เพื่อให้เกษตรกรมองเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องทำบัญชีครัวเรือน โดยให้เน้น ถึงประโยชน์ที่ได้รับ และให้เห็นว่า ทุกห้างร้าน ทุกบริษัท เมื่อมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนแล้วก็จะทำให้เกิดการพัฒนาบริษัทและห้างร้าน โดยเฉพาะการมองเห็นถึงต้นทุนและผลตอบแทน (กำไร) ที่จะได้รับ และการมองเห็นถึงวิธีการลดต้นทุนเพิ่มรายได้ ดังนั้น

การจัดกิจกรรมดังกล่าวควรออกมาในลักษณะการอบรมเชิงปฏิบัติการและมีการทดสอบการดำเนินการอย่างเป็นระบบ

2. ควรมีหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษามาทำหน้าที่เพื่อที่จะช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการจัดอบรมและเพิ่มพูนความรู้ เพิ่มพูนทักษะ วิธีการทำบัญชีครัวเรือน

3. ควรมีการส่งเสริมให้รางวัลต่อผู้มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นประจำ

4. ควรมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยเฉพาะเกษตรทฤษฎีใหม่ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการจัดโครงการ อบรมเชิงปฏิบัติการการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยเนื้อหาของการอบรม ควรเน้นประโยชน์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เปรียบเทียบกับการดำเนินงานของบริษัทหรือห้างร้านว่าแต่ละแห่งประสบความสำเร็จได้ด้วยการจัดทำบัญชี

2. ผู้นำท้องถิ่น ควรมีการส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือน ด้วยการมอบเกียรติบัตร หรือ ประกาศอย่างเป็นทางการเพื่อยกย่องบุคคลที่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกเดือน

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การประเมินผลความสำเร็จภายหลังจากที่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนในเขตหมู่บ้านที่อยู่ภายในเขตห้วยจรเข้มาก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

2. ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้บัญชีครัวเรือนและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้านที่อยู่ภายในเขตห้วยจระเข้มาก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ต้องขอขอบพระคุณท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เป็นอย่างสูงที่ให้โอกาสในการดำเนินการวิจัย รวมทั้งขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นผู้ประสานงานทั้งหมด และที่ขาดไม่ได้คือ หัวหน้าโครงการวิจัยหลัก ผศ.ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์ ที่ช่วยตรวจทานแก้ไขในรายละเอียด

เอกสารอ้างอิง

ชนิตา โชติเสถียรกุล. (2551). **การศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้ปกครองนักศึกษาสาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ เชียงใหม่.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุรีวิริยาสาสน์

ภัทรา เรืองสินภิญญา. (2552). **พฤติกรรมการบันทึกบัญชีรายได้และรายจ่ายส่วนบุคคลของ นักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.** วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 1, 69-74.

วัฒนา ศิวะเกื้อ และคณะ. (2547). **การบัญชีเบื้องต้น. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

วาริพิณ มงคลสมัย (2551). **การจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนในตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนในตำบลมะเขือแจ้** อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.